

Sygn. akt I C 172/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 września 2017 r.

Sąd Okręgowy w Płocku I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący: SSO Radosław Jeznach

Protokolant: prot. sąd. Anna Pędraszewska- Kwaśniak

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 26 września 2017 r. w P.

sprawy z powództwa J. F.

przeciwko Skarbowi Państwa – Zakładowi Karnemu w P.

o odszkodowanie

- 1) oddala powództwo;
- 2) zasądza od powoda J. F. na rzecz Skarbu Państwa- Zakładu Karnego w P. kwotę 240 zł (dwieście czterdzieści złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu;
- 3) odstępuje od obciążania powoda J. F. nieuiszczonymi kosztami sądowymi;
- 4) przyznaje na rzecz adwokata J. P. wynagrodzenie za pomoc prawną świadczoną powodowi z urzędu w kwocie 240 zł (dwieście czterdzieści złotych) powiększonej o należny podatek od towarów i usług, którą to kwotę wypłacić ze Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Płocku.

Sygn. akt I C 172/16

UZASADNIENIE

W pozwie wniesionym w dniu 21 stycznia 2016 r. powód J. F. wniósł o zasądzenie od pozwanego Skarbu Państwa – Zakładu Karnego w P. na jego rzecz kwoty 100 000 zł tytułem zadośćuczynienia w związku z łamaniem Europejskiej Konwencji Praw Człowieka oraz niehumanitarnym i poniżającym traktowaniem go w okresie odbywania kary pozbawienia wolności w Zakładzie Karnym w P.. W uzasadnieniu pozwu powód wskazał na następujące uchybienia ze strony Zakładu Karnego w P. : brak zajęć sportowych, brak świetlic sportowych, zbyt krótki pobyt na spacerach, brak zajęć poza celami, konieczność przebywania w celach wieloosobowych, brudne, zanieczyszczone i nieremontowane cele, zbyt rzadka możliwość korzystania z łaźni, zbyt krótki okres przebywania pod prysznicem, nieodpowiednia temperatura wody, brak dezynfekcji pomieszczeń w łaźni.

W odpowiedzi na pozew z dnia 28 kwietnia 2016 r. pozwany Skarb Państwa – Zakład Karny w P. wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie na rzecz Skarbu Państwa kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. Pozwany z ostrożności procesowej podniósł zarzut przedawnienia części roszczeń powoda za okres ponad 3 lata przed wniesieniem pozwu. Pozwany wskazując, iż przytoczone w pozwie Europejskie Reguły Więziennicze są zaleceniami nie mającymi wiążącej mocy prawnej zakwestionował fakt naruszenia dóbr osobistych powoda w związku z przebywaniem przez niego w Zakładzie Karnym w P., wskazując na nieudowodnienie faktów przywołanych w treści pozwu oraz niewykazanie przesłanek odpowiedzialności Skarbu Państwa. Pozwany podniósł,

że w stosunku do powoda w okresie, gdy przebywał w Zakładzie Karnym w P. stosowano obowiązujące przepisy zawarte w Kodeksie karnym wykonawczym oraz stosownych aktach wykonawczych regulujących zasady odbywania kary pozbawienia wolności; zaprzeczył, aby powód przebywał w przeludnionych celach – od końca 2009 r. w ZK w P. nie występują przypadki osadzania więźniów w celach niespełniających ustawowych norm powierzchniowych. Według pozwanego powód przez okres przebywania w ZK w P. miał zapewnione godne warunki odbywania kary pozbawienia wolności, w szczególności cele, w których przebywał powód spełniały co do warunków i wyposażenia wymogi ustanowione Rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości w sprawie warunków bytowych osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych oraz wytycznymi nr 3/2011 Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z dnia 04 października 2011 r., zapewniano również zgodnie z tym aktem prawnym dostęp do środków higienicznych i warunki do utrzymywania higieny osobistej (w szczególności przepisy nie nakazują zapewnienia w celach dostępu do ciepłej wody w celi). Pozwany zaprzeczył, aby w celach była niewłaściwa wentylacja bądź niewystarczające oświetlenie; wskazał, że na każdym oddziale jest świetlica, w której każdego dnia organizowane są zajęcia zgodnie z przyjętym grafikiem. Pozwany podkreślił, że jakkolwiek pobyt w warunkach izolacji penitencjarnej był niewątpliwie uciążliwy dla powoda, to jednak dolegliwości, jakich w związku z tym doświadczył, wpisane są ze swej istoty w karę pozbawienia wolności; powód miał możliwość wentylacji celi poprzez otwieranie okien; problemy bytowe związane ze zwykłą eksploatacją budynku i pomieszczeń rozwiązywane były na bieżąco, ewentualne niedogodności nie były związane z intencjonalnym działaniem funkcjonariuszy.

W piśmie procesowym z dnia 29 kwietnia 2016 r. pełnomocnik powoda jako podstawę faktyczną roszczeń wskazał dodatkowo fakt, iż powód przebywając w Zakładzie Karnym w P. zaraził się świerzbem, a także doszło u niego do pogorszenia się wzroku. W piśmie wskazano, że od zakażenia pasożytniczą chorobą skóry doszło wskutek braku higienicznych warunków w celach mieszkalnych oraz braku odpowiedniej kontroli nowoprzybyłych osadzonych – powód jako osoba czysta i schludna przeżył szok i szczególną udrękę wskutek choroby. Według powoda w celach, w których przebywał, brak było odpowiedniego oświetlenia, co skutkowało pogorszeniem się wzroku; ponadto zapewniania w ZK w P. opieka zdrowotna nie spełniała podstawowych norm i nie była sprawowana w sposób prawidłowy – personel medyczny lekceważył problemy zdrowotne powoda, nie informował go o stanie zdrowia, nie dostarczał odpowiednich leków, co było konieczne z uwagi na świerzb oraz wielokrotne, powracające przeziębienia spowodowane przede wszystkim brakiem ciepłej wody w łaźni. W piśmie podkreślono, że lekceważenie niepokoju osoby pozbawionej wolności o swe zdrowie – choćby obiektywnie nieuzasadnionego – może być przyjmowane jako traktowanie okrutne, sprzeczne z art. 3 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wartości; według powoda liczne dolegliwości, których doznał w trakcie odbywania kary pozbawienia wolności w ZK w P. przekroczyły zwykłe dla tej kary dolegliwości i doprowadziły do naruszenia dóbr osobistych powoda, w tym pogorszenia się stanu jego zdrowia.

Sąd ustalił, co następuje:

J. F. odbywał karę pozbawienia wolności w Zakładzie Karnym w P. od marca 2012 r. do lipca 2015 r.; nigdy nie przebywał w celi, w której nie byłyby zachowane normy powierzchniowe dotyczące minimalnego metrażu przypadającego na osadzonego (zestawienie k. 37 i 46). Cele, w których przebywał J. F. spełniały wymogi powierzchniowe przewidziane w stosownych przepisach – powierzchnia przypadająca na jednego osadzonego nie była mniejsza niż 3 m² – do powierzchni cel w kontekście ilości osadzonych nie wliczano powierzchni kącika sanitarnego ani wnęk okiennych i grzejnikowych oraz powierzchni znajdującej się poza kratami wewnętrznymi. Ponadto cele te posiadały wyposażenie zgodne z Rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości w sprawie warunków bytowych osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych z dnia 28 stycznia 2014 r.; osadzonym zapewniano dostęp do środków higienicznych i czystości zgodnie z normami w/w Rozporządzenia; wyposażenie spełniało wymogi techniczne pozwalające na wykorzystywanie zgodnie z przeznaczeniem; kąciki sanitarne oddzielone były od cel wygrodzonych, był dostęp wyłącznie do zimnej wody. Wszystkie cele wyposażone są w otwierane okna i sprawną wentylację grawitacyjną, kontrolowaną przez spółdzielnię usług kominiarskich; oświetlenie jest realizowane poprzez lampy jarzeniowe, zapewniające odpowiednie do czytania natężenie światła, ogrzewanie jednostki realizowane jest poprzez podłączenie do miejskiej sieci grzewczej. Osadzeni w Zakładzie Karnym w P. mieli zapewnioną możliwość

korzystania dwa razy w tygodniu z ciepłej kąpieli w łaźni – obydwie funkcjonujące w ZK w P. łaźnie są zaprojektowane i wykonane zgodnie z wytycznymi Dyrektora Generalnego Służby Więziennej w sprawie wymagań technicznych i ochronnych dla pawilonów zakwaterowania osadzonych, spełniają również wymogi wynikające z w/w Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości. W Zakładzie Karnym P. prowadzone są sukcesywnie prace remontowe w pomieszczeniach, w których przebywają osadzeni. (zeznania K. G., pismo wyjaśniające k. 38). Zajęcia kulturalno-oświatowe oraz sportowe w ZK w P. organizowane są codziennie przez administrację jednostki – mają charakter ogólnozakładowy, jak i w ramach poszczególnych oddziałów mieszkalnych (notatka służbowa k. 39); na każdym oddziale znajduje się świetlica, jest zapewniony osadzonym dostęp do biblioteki oraz codziennej prasy.

W czasie przebywania w ZK w P. J. F. dwukrotnie (29 maja 2012 r. i 31 stycznia 2013 r.) zgłaszał służbom medycznym dolegliwości okulistyczne – dwukrotnie na zlecenie lekarskie udostępniono mu niezbędne leki.

W czasie przebywania w ZK w P. u J. F. nie zdiagnozowano świerzbu – wdrożono jednak skuteczne leczenie przeciwświerzbowe; od stycznia 2013 r. osadzony zgłaszał nawracające zmiany swędzące (pokrzywka) na skórze – po przeprowadzonych badaniach dermatologicznych i stwierdzeniu podejrzenia świerzbu wdrożono standardowe leczenie farmakologiczne; następnie podawano profilaktycznie leki; leczenie trwało w okresie od lutego 2013 r. do maja 2013 r.; podczas badania internistycznego w maju 2015 r. stwierdzono, że u osadzonego występują zmiany skórne powtarzające się co pół roku od 2013 r. (wyjaśnienia pisemne k. 47, dokumentacja medyczna k. 50-56, 113)

J. F. ma 27 lat, z zawodu jest malarzem-tapeciarzem; ma dwoje dzieci – alimenty ustalono na kwotę łączną 600 zł; w warunkach wolnościowych zamieszkiwał z matką w mieszkaniu w budynku wielorodzinnym w P.; podczas pobytu w ZK w P. zmienił wiarę z katolickiej na islam. J. F. korzysta z okularów korekcyjnych o mocy +1 dioptrii.

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie znajdujących się w aktach w/w dokumentów, opinii biegłych : okulisty (k. 390-391 i 434-435) i dermatologa (k. 393-395 i 431-433), zeznań świadków : K. G. (2) (00:06-25 rozprawy z dnia 10.01.2017), częściowo : K. M. (00:03-17 rozprawy z dnia 14.12.2016 przed SR w Kwidzynie), M. A. (k. 161-162v), R. C. (00:01-08 rozprawy z dnia 16.01.2017 przed SR w Ostrołęce), P. B. (00:03-18 rozprawy z dnia 21.10.2016), R. Z. (00:20-33 rozprawy z dnia 21.10.2016), A. L. (00:35-47 rozprawy z dnia 21.10.2016), A. S. (k. 326) i A. R. (00:02-18 rozprawy z dnia 11.04.2017 przed SR w Łowiczu), a także częściowo zeznań powoda (k. 297).

Opinie biegłych sporządzone dla potrzeb niniejszej sprawy są spójne, rzetelne i obiektywne, stanowią pełnoprawny materiał dowodowy w zakresie stanu zdrowia powoda oraz przebytych schorzeń i procesów leczenia. Z treści opinii okulisty wynika, że powód od 2015 r. nosi okulary „do bliży”, przy czym stan jego wzroku jest w normie determinowanej wiekiem badanego; nie stwierdzono pogorszenia się wzroku w związku z warunkami odbywania kary pozbawienia wolności ani zapalenia spojówek. Biegły z zakresu dermatologii opisał proces leczenia powoda polegający na podawaniu leków przeciwświądowych, przeciwalergicznym i przeciwświerzbowym; potwierdził fakt objawów typowych dla świerzbu – biegły wskazał na możliwość zakażenia świerzbem od osób innych, niż osadzone z powodem w celi; ocenił proces leczenia powoda jako prawidłowy.

Świadek K. G. (2) złożył obiektywne, logiczne, rzeczowe zeznania, zasługujące w całości na wiarę. Świadek wskazał, że cele na oddziale VIII. były dewastowane przez osadzonych; zeznał, że prowadzone są regularne kontrole systemów wentylacji, a także że warunki bytowe i sanitarne, wyposażenie cel i zasady kąpieli obowiązujące w ZK w P. były i są zgodne z obowiązującymi uregulowaniami prawnymi w tym zakresie; świadek opisał dostęp osadzonych do zajęć kulturalno-wypoczynkowych.

Świadek K. M. składając zeznania wskazał, że nie pamięta jak długo przebywał na oddziale śledczym w ZK w P.; świadek opisał stan cel w ZK w P. jako bardzo zły w zakresie wyposażenia jak i pod względem higieniczno-sanitarnym; według świadka były szpary między oknami, okna nie były uszczelnione, oświetlenie pochodzące od nieosłoniętych jarzeniówek nie było wystarczające; według świadka na suficie w łaźni był grzyb, woda ciepła puszczana była w zależności od uznania oddziałowego; świadek zeznał, że powód miał chodzić w okularach, ale tego nie robił; pamiętał,

że z nieznanых mu powodów była zarządzona wobec powoda i innych osób przebywających w celi izolacja; według świadka opieka medyczna w ZK w P. była niewystarczająca.

Świadek M. A. potwierdził, że w latach 2012-2013 przebywał razem z powodem na oddziale VIII. śledczym w ZK w P.; wskazał na bardzo niski standard cel – odpadające płytki podłogowe, odpadający tynk, zagrzybienie, ciasny i brudny kącik sanitarny, połamane łóżka; świadek stwierdził, że oddział śledczy był pomijany przy prowadzonych pracach remontowych w ZK w P.. Według świadka w celach nie było wentylacji, okna trzeba było uszczelniać kocami; oświetlenie nie było wystarczające dla osób, które chciały czytać lub rysować w celi – powód czytał książki i rysował oraz malował, co powodowało u niego przekrwienie oczu, powód skarżył się na ból oczu; według świadka nie występowało zagrzybienie w łaźni, były sukcesywnie wymieniane prysznice, w łaźni było ciepło; świadek zeznał, że nic nie słyszał o stwierdzeniu u powoda świerzbu.

Świadek R. C. zeznał, że warunki panujące w ZK w P. były bardzo złe – wskazał na zły stan pomieszczeń jako jedyny poważny dyskomfort, wilgoć i zagrzybienie w dawno nieremontowanych celach; jednocześnie nie zgłosił większych zastrzeżeń do ogrzewania pomieszczeń, jakości jedzenia, wyposażenia cel; według świadka powód zgłaszał jedynie dolegliwości astmatyczne.

Świadek P. B. również wskazał na niski standard cel, wilgoć i zagrzybienie; zeznał, że we wszystkich celach występuje przeludnienie oraz że osadzeni nie mieli dostępu do środków czystości – zeznania świadka w tym zakresie są oczywiście sprzeczne z obiektywnym materiałem dowodowym zgromadzonym w sprawie, co nakazuje dodatkowo ocenić pozostałe zeznania jako mało obiektywne. Świadek wskazywał, że powód uskarżał się na dolegliwości astmatyczne, nie wiedział nic o problemach skórnych.

Świadek R. Z. potwierdził, że powód dużo czytał i rysował, przy czym skarżył się na niewystarczające oświetlenie w celach. Według świadka powód został zarażony świerzbem – poddany został tygodniowej kwarantannie.

A. L. wskazał na zniszczenia w celach na oddziale VIII. i nienadający się do korzystania sprzęt stanowiący wyposażenie cel oraz nieodpowiednie warunki sanitarne. Zeznał, że powód uskarżał się na problemy natury astmatycznej.

Świadek A. S. nie pamiętał osoby powoda; opisał, iż w ZK w P. były trudne warunki bytowe, był grzyb na ścianach, zepsute okna, złe oświetlenie.

A. R. opisał trudne warunki bytowe w ZK w P. – grzyb na ścianach, pleśń i wilgoć; potwierdził fakt zarażenia świerzbem; według świadka powód uskarżał się na dolegliwości astmatyczne, bóle kręgosłupa i kolana; według świadka w celach nie było wentylacji, oświetlenie nie było wystarczające, co powodowało ból oczu u powoda.

Opisując stan cel, w których powód przebywał w ZK w P. J. F. stwierdził, że „był brzydki” – były brudne, zagrzybione ściany, brak parkietu, nieszczelne okna, brak klamek; w celach nie było wystarczającego dostępu do światła dziennego – mimo tego powód stale czytał książki, nie działała wentylacja.

Zeznania świadków zawnioskowanych przez powoda ocenić należy jako częściowo nieobiektywne i dowolne, a także dość ogólnikowe. Twierdzenia świadków i powoda o niewłaściwej wentylacji ocenić należy jako dowolne w świetle ustaleń, iż możliwe jest wietrzenie cel poprzez otwieranie okien, a także że w świetle przedstawionych przez stronę pozwaną dokumentów wentylacja grawitacyjna działa w sposób prawidłowy i jest regularnie kontrolowana. Zeznania świadków pozwalają jednak na ustalenie, iż stan cel, w których przebywał powód w ZK w P., był istotnie niezadawalający – jednak przede wszystkim na subiektywne odczuwanie ich zaniedbania i braku remontów; standard pomieszczeń był niewątpliwie niski, aczkolwiek w sposób rażący nie odbiegał od akceptowalnych społecznie warunków przebywania ludzi; brud w celach w dużej mierze był wynikiem zaniedbywania obowiązków przez osadzonych w zakresie utrzymywania cel w należytym porządku. Świadców i powód przywołali szereg okoliczności wskazujących na niezadawalające warunki odbywania kary pozbawienia wolności – podkreślić należy, iż w znacznej mierze twierdzenia te mają charakter subiektywny, dotyczący zarówno estetyki wnętrza, dostępu powietrza, ogrzewania czy natężenia światła.

Dokumenty złożone do akt nie były kwestionowane przez żadną ze stron. Sąd nie znalazł także podstaw do podważenia ich wiarygodności.

Sąd pominął zgłoszony przez powoda wniosek o przesłuchanie świadka J. K. uznając, iż sporne okoliczności faktyczne zostały w sposób nie budzący wątpliwości i dostatecznie wyjaśnione w toku postępowania dowodowego; zeznania przesłuchanych świadków powielają się, nie wydaje się konieczne potwierdzenie poprzez słuchanie kolejnego świadka okoliczności dotyczących warunków bytowych i sanitarnych, jakie panowały w ZK w P. w okresie, gdy przebywał tam powód.

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo jako bezzasadne należało oddalić.

Zgodnie z art. 23 kc dobra osobiste człowieka pozostają pod ochroną prawa cywilnego; ten, czyje dobro osobiste zostaje zagrożone lub naruszone cudzym działaniem, na zasadach przewidzianych w kodeksie cywilnym może żądać zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę lub zapłaty odpowiedniej sumy na wskazany cel społeczny (art. 24 § 1 kc i art. 448 kc). Ochronę dóbr osobistych gwarantują w stosunku do osób odbywających karę pozbawienia wolności normy zawarte w art. 40 i art. 40 ust. 4 Konstytucji, art. 3 Konwencji z dnia 4 listopada 1950 r. o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 ze zm.) oraz art. 4 kkw – przepisy te nakazują wykonywanie kary w sposób humanitarny, z poszanowaniem godności skazanego oraz zakazują stosowania tortur lub niehumanitarnego albo poniżającego traktowania i karania skazanego. Za szkodę wyrządzoną przez niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu władzy publicznej ponosi odpowiedzialność Skarb Państwa lub jednostka samorządu terytorialnego lub inna osoba prawna wykonująca tę władzę z mocy prawa (art. 417 kc); dla określenia odpowiedzialności odszkodowawczej władz publicznych, obok zdarzenia sprawczego, konieczne jest ustalenie pozostałych przesłanek odpowiedzialności deliktowej, to jest bezprawności, szkody i związku przyczynowego, a więc obowiązują tu zasady ogólne dotyczące kompensaty szkody na osobie (majątkowej i niemajątkowej) oraz koncepcji związku przyczynowego – zgodnie z art. 361 § 1 kc zobowiązany do odszkodowania ponosi odpowiedzialność tylko za normalne następstwa działania lub zaniechania, z którego szkoda wynikła.

Sąd uwzględnił zarzut przedawnienia roszczeń powoda znajdujących oparcie w zdarzeniach sprzed stycznia 2013 r. – zgodnie z art. 442¹ kc roszczenie o naprawienie szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym ulega przedawnieniu z upływem lat trzech od dnia, w którym poszkodowany dowiedział się albo przy zachowaniu należytej staranności mógł się dowiedzieć o szkodzie i o osobie obowiązanej do jej naprawienia. Nie może budzić wątpliwości, iż powód „na bieżąco” posiadał wiedzę o rzekomym naruszeniu jego dóbr osobistych, jak również co do podmiotu ewentualnie ponoszącego z tego tytułu odpowiedzialność; nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające nieuwzględnianie zarzutu przedawnienia w odniesieniu do naruszenia zasad współżycia społecznego.

Zdaniem Sądu nie doszło do naruszenia dóbr osobistych powoda w związku z odbywaniem kary pozbawienia wolności w objętym pozwem okresie w sposób uzasadniający przyznanie zadośćuczynienia w oparciu o dyspozycję art. 448 kc. Zgodnie z uchwałą Sądu Najwyższego z dnia 18 października 2011 r. (III CZP 25/11, OSNC 2012/2/15) umieszczenie osoby pozbawionej wolności w celi o powierzchni przypadającej na osadzonego mniejszej niż 3 m² może stanowić wystarczającą przesłankę stwierdzenia naruszenia jej dóbr osobistych (por. także wyrok SN z 27 października 2011 r., V CSK 489/10, LEX 1102552) – Sąd podziela pogląd wyrażony w przytoczonej uchwale podkreślając, iż rzeczą oczywistą i nie wymagającą szerszej analizy jest fakt braku naruszenia minimalnego standardu komfortu odbywania kary pozbawienia wolności wskutek umieszczenia w zamkniętym pomieszczeniu osadzonych w liczbie przekraczającej normę powierzchniową określoną jako 3m² przypadające na jednego osadzonego. Powód całkowicie bezpodstawnie twierdził, że cele, w których był osadzony nie spełniały wymaganego w art. 110 § 2 kkw minimalnego metrażu 3m² na jednego skazanego. Z przedstawionego przez stronę pozwaną zestawienia jednoznacznie wynika, że wszystkie cele wskazane przez powoda spełniały ustawowy warunek najmniejszego dopuszczalnego metrażu. Nadto powód nie przedstawił decyzji o umieszczeniu go w warunkach tzw. przeludnienia, a wydanie takich decyzji w świetle

przepisów byłoby konieczne. W związku z powyższym należy uznać, że powód nie udowodnił, iż przebywał w celach przeludnionych; zarzut, iż powód odbywał karę pozbawienia wolności w celach „wieloosobowych” uznać należy za niezrozumiałą, nieprzystającą do uwarunkowań w placówkach penitencjarnych w Polsce. Z kolei obiektywnie niezadawalające warunki bytowe, nie wynikały w żaden sposób z działań nakierowanych na spowodowanie u powoda poczucia krzywdy – okoliczności te odzwierciedlają po prostu stan więziennictwa w Polsce. Warto w tym miejscu poczynić uwagę natury jeszcze bardziej ogólnej – iż stan placówek również innego przeznaczenia, niż wykonywanie kary pozbawienia wolności, budzi określone zastrzeżenia pod względem narażenia osób z nich korzystających co najmniej na poczucie dyskomfortu; jako przykład powszechnie znany wskazać można chociażby stan placówek medycznych, często specjalistycznych czy przeznaczonych dla najmłodszych pacjentów : zastrzeżenia budzi tu nie tylko stan sanitarny pomieszczeń, ciasnota, stare wyposażenie, ale też i nieestetyczność pomieszczeń, a czasem również i faktyczne zagrzybienie na ścianach i sufitach; podobne zastrzeżenia zgłaszać można co do standardów lokali socjalnych, komunalnych czy zastępczych, zapewnianych przez administrację publiczną osobom, które nie weszły w konflikt z prawem. Dostrzegając ten szerszy kontekst funkcjonowania państwa w zakresie wykonywanych zadań publicznych jednoznacznie stwierdzić należy, iż do roszczeń osób, które naruszyły normy prawnokarne w sposób potwierdzony prawomocnymi wyrokami, a znajdujących oparcie w twierdzeniach o naruszeniu dóbr osobistych wskutek niesatysfakcjonujących warunków odbywania kary pozbawienia wolności, podchodzić należy w sposób zdystansowany i wyważony. Powód wskazując na niezadawalające warunki sanitarne nie podnosił, iż ma to związek z naruszaniem przepisów wykonawczych regulujących szczegółowe kwestie dotyczące zasad odbywania kary pozbawienia wolności – zdaniem Sądu przyjąć należało, iż wobec powoda stosowano zatem obowiązujące przepisy, nie działając wobec niego w sposób bezprawny. Twierdzenia powoda o braku wentylacji, wobec ustalonego faktu regularnych kontroli przewodów kominowych także należy uznać za nieudowodnione. Panująca w celach duszność i nieprzyjemny zapach w zasadzie stanowiły subiektywne odczucie powoda, ewentualne problemy z tym związane nie wynikały w żaden sposób ze złej woli funkcjonariuszy SW i ich działań nakierowanych na szykanowanie osadzonych. W Zakładzie Karnym w P. przestrzegane były uregulowania stanowiące prawo powszechnie obowiązujące, a dotyczące dostarczania osadzonym środków czystości, wyposażenia cel oraz zapewniania warunków do zachowania higieny osobistej, częstotliwości kąpieli i dostępu do bieżącej wody. Powód popełniając czyn zabroniony powinien mieć świadomość warunków odbywania kary pozbawienia wolności, w tym warunków sanitarnych. Ustawowe ograniczenia praw i wolności osób odbywających karę pozbawienia wolności zamieszczone są między innymi w kodeksie karnym wykonawczym, regulującym zasady i sposób wykonywania orzeczonych przez sądy kar – przepisy art. 102, art. 110a, art. 135 kkw określają prawa i obowiązki osób odbywających karę pozbawienia wolności oraz regulują uprawnienia i obowiązki funkcjonariuszy zakładów karnych w zakresie nadzoru nad prawidłowym wykonaniem tej kary oraz ochrony porządku i bezpieczeństwa.

Na marginesie w tym miejscu zauważyć należy, iż wyrokiem z dnia 31 marca 2015 r. Trybunał Konstytucyjny uznał za zgodne z Konstytucją przepisy Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 2003 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania aresztowania oraz kary pozbawienia wolności (za „Rzeczpospolitą” z 31.03.2015).

Nieporządek w celach i niski standard urządzeń sanitarnych są również kwestiami ocennymi – zgodnie z wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2012 r. (IV CSK 473/11, LEX nr 1211994, Biul.SN 2012/7/12) nie narusza godności skazanego przebywanie przez okres 3 miesięcy w celi zagrzybionej, wymagającej remontu i nie odpowiadającej standardom estetycznym i użytkowym, wynikające z ogólnej trudnej sytuacji materialnej zakładu karnego, obejmującej wiele osób odbywających karę pozbawienia wolności. Jak podkreślił Sąd Najwyższy w cytowanym orzeczeniu ocena, czy przez osadzenie w takich warunkach doszło do naruszenia godności powoda wymaga odniesienia się do wszystkich okoliczności sprawy oraz do kryteriów obiektywnych, a nie do subiektywnych odczuć powoda. W literaturze i orzecznictwie przyjmuje się, że godność człowieka konkretyzuje się w poczuciu własnej wartości i oczekiwaniu szacunku ze strony innych ludzi a miernikiem oceny, czy doszło do naruszenia godności jest przede wszystkim stanowisko tzw. opinii publicznej, będącej wyrazem poglądów powszechnie przyjętych i akceptowanych przez społeczeństwo w danym czasie i miejscu, zaś wzorców, które powinny stanowić docelowy punkt odniesienia dokonywanej oceny, dostarczają zapatrywania rozsądnie i uczciwie myślących ludzi. Powód wstąpił

na drogę przestępstwa, dopuszczając się czynów zabronionych, uznać zatem należy, iż jest osobą zdemoralizowaną, która faktycznie nie potrafi już funkcjonować w społeczeństwie w ramach porządku prawnego; występując z roszczeniami natury finansowej cynicznie wykorzystuje – przyznać to obiektywnie należy – niższą niż pożądana kondycję więziennictwa. W sprawie niniejszej zauważyć dodatkowo należy, iż brak jest przesłanek pozwalających na uznanie, iż zachodzi wyraźny dysonans pomiędzy warunkami mieszkaniowymi powoda w warunkach wolnościowych (powód nie był w stanie zapewnić sobie samodzielnego lokalu mieszkalnego, korzystając z lokalu należącego do matki), a warunkami występującymi w ZK w P.. Przyznanie zadośćuczynienia powodowi wobec odczuwania przez niego dyskomfortu związanego z odbywaniem kary pozbawienia wolności w warunkach gorszych niż oczekiwane – gdy nie stanowi to w żaden sposób zindywidualizowanej szykany ze strony funkcjonariuszy SW – musi spotkać się z negatywnym odbiorem społecznym : warunki i standardy społeczno-ekonomiczne w kraju odbiegają od warunków w bardziej rozwiniętych krajach Europy, co przekłada się także na niższy standard więziennictwa, ale też i takich sfer jak edukacja czy opieka medyczna; ocena zatem zasadności roszczeń sformułowanych w związku z warunkami odbywania kary pozbawienia wolności nie może abstrahować od konkretnych uwarunkowań społecznych i ekonomicznych, zaś ocenianie tych kwestii przez pryzmat „standardów europejskich” kłóci się z poczuciem sprawiedliwości.

Podkreślić należy, że o naruszeniu godności skazanego można mówić, gdy cierpienie i upokorzenie przekraczają konieczny element cierpienia wpisanego w odbywanie kary pozbawienia wolności, zwłaszcza przy bierności zakładu karnego, który nie dba o poprawę warunków odbywania kary pozbawienia wolności – Sąd z urzędu posiada wiedzę, iż w ZK w P. sukcesywnie prowadzone są prace nakierowane na poprawienie standardów cel, przy czym istotnie oddział, na którym przebywają tymczasowo aresztowani, jeszcze nie został objęty tymi pracami. Panujące w Zakładzie Karnym w P. warunki zamieszkania i utrzymania więźniów nie mogą być co do zasady uznane za naruszające godność osobistą lub niehumanitarne, choć w istocie realia bytowe istniejące w Zakładzie nie są komfortowe, ani nawet odpowiadające przeciętnemu poziomowi życia współczesnego społeczeństwa w Polsce – jednak placówka penitencjarna nie ma obowiązku zapewnienia osadzonym warunków na przeciętnym poziomie społeczeństwa, a po drugie nawet złe warunki bytowe nie stanowią automatycznie naruszenia godności lub czci więźnia; podczas pobytu w ZK w P. powód miał zabezpieczone wszystkie podstawowe potrzeby egzystencjalne, niezbędne minimum prywatności, potrzeby psychospołeczne, opiekę lekarską oraz potrzeby wyższe; w ocenie Sądu niedogodności, na jakie się skarżył, nie przekraczały granic humanitaryzmu czy też godności osobistej człowieka. Niezależnie od tego zdaniem Sądu warunki, w jakich przebywał powód w ZK w P. obiektywnie nie wykraczały poza dolegliwości związane bezpośrednio z pozbawieniem wolności, były nieuniknione i nieodłącznie związane z pobytem w placówce penitencjarnej (por. np. wyrok SA w Łodzi z 22.10.2014, I ACa 589/14, LEX 1554758). Powód mógł oczywiście subiektywnie odbierać warunki osadzenia jako godzące w jego dobra osobiste – jednakże nie wskazał na konkretne uchybienia funkcjonariuszy w postaci zaniechania podjęcia działań zapewniających mu realizację jego uprawnień w zakresie warunków bytowych; nie wskazano na jakiegokolwiek dokumenty z wizytacji ZK z których wynikałoby, że w ZK w P. naruszano standardy obowiązujące wobec osób osadzonych, w żaden sposób nie sposób przyjąć, iż warunki w jaki osadzono powoda były wyrazem rozmyślnego dążenia do jego upokorzenia. Zdaniem Sądu fakt wystąpienia zagrzybienia w celach (o nieustalonym i niesprecyzowanym zakresie) czy nawet pewnego zawilgocenia, w żaden sposób nie może uzasadniać dochodzonych przez powoda roszczeń; zakres naruszenia ich dóbr osobistych z przyczyn wyżej przytoczonych nie może usprawiedliwiać roszczeń finansowych. Wskazać wreszcie należy, że nie każde naruszenie dóbr osobistych rodzi prawo do żądania zadośćuczynienia (por. np. postanowienie SN z 07.12.2011, V CSK 113/11, LEX 1101690) – w konkretnym stanie faktycznym zdaniem Sądu nawet jeżeli powód odczuwał dyskomfort przebywając w warunkach innych, niż przez siebie oczekiwane, żądanie przyznania zadośćuczynienia uznać należało za bezzasadne.

Powód istotnie mógł odczuwać dyskomfort związany z niewystarczającym natężeniem światła w celi w stosunku do specyficznych, zindywidualizowanych potrzeb związanych z realizacją swoich pasji i zainteresowań – brak jednak dowodów świadczących o tym, że powód czynił starania o umożliwienie dostępu do dodatkowego źródła światła w trybie regulaminowym i że ewentualnie w nieuzasadniony sposób jego prośba byłaby odrzucona. Brak podstaw do twierdzenia, że normy oświetlenia nie były przestrzegane. Nie stwierdzono, aby istotnie wystąpiły u powoda schorzenia okulistyczne etiologicznie powiązane z niedostatecznym oświetleniem pomieszczeń, w których przebywał; łzawienie i zaczerwienienie oczu nie musiało być skutkiem jakości oświetlenia.

Brak zajęć kulturalno-oświatowych zdaniem Sądu sam w sobie nie stanowi o naruszeniu dóbr osobistych osoby odbywającej karę pozbawienia wolności; tego rodzaju zajęcia mają mieć raczej wymiar resocjalizacyjny, niż nakierowany na dostarczenie rozrywek czy przyjemności osobom odbywającym karę pozbawienia wolności. Wbrew twierdzeniom powoda dostęp do tego rodzaju zajęć był dość szeroki, na oddziałach są świetlice, zapewniony jest dostęp do książek i prasy, w sposób regulaminowy zapewniane są spacery.

Odrębną podstawę faktyczną roszczeń powoda stanowiły okoliczności dotyczące dostępu do opieki medycznej w ZK w P. oraz uszczerbek na zdrowiu wynikający z niewłaściwego oświetlenia a także zakażenie się pasożytniczą chorobą skóry. Co do długiego czasu oczekiwania na przyjęcie do lekarza w Zakładzie Karnym, to zdaniem Sądu okoliczności te nie zostały w sposób przekonujący udowodnione. Podkreślić należy, że powód był przyjmowany do lekarza wielokrotnie; faktycznie bezpłatna opieka lekarska w jednostkach penitencjarnych jest często bardziej dostępna, niż ma to miejsce w warunkach wolnościowych – szczególnie chodzi tu o dostęp do lekarzy specjalistów; w wypadku wystąpienia zwykłych „sezonowych” chorób nie zawsze niezbędna jest wizyta u lekarza, przy czym osadzeni mają dostęp do podstawowych środków medycznych stosowanych w wypadku wystąpienia takich dolegliwości. Jak wskazano wyżej w oparciu o zgromadzony materiał dowodowy nie sposób ustalić, aby występował związek przyczynowy pomiędzy stanem wzroku (który nota bene mieści się w normie adekwatnej do wieku powoda), a niewłaściwym oświetleniem cel. Odnośnie zakażenia świerzmem, to fakt ten niewątpliwie został udowodniony – choroba skóry wiąże się z określonym dyskomfortem i cierpieniem, niekiedy również z poczuciem wstydu czy wykluczenia; zdaniem Sądu samo wystąpienie takiej okoliczności nie przesądza wszak o odpowiedzialności deliktowej podmiotu prowadzącego placówkę publiczną. Powód nie wykazał, aby istotnie do zakażenia doszło wskutek skonkretyzowanych zaniedbań ze strony personelu placówki – przy czym bezprawność w działaniach powodujących szkodę jest warunkiem koniecznym dla skutecznego dochodzenia roszczeń finansowych w oparciu o dyspozycję art. 448 kc. Nie budzi również wątpliwości, że w stosunku do powoda po stwierdzeniu choroby skóry wdrożono właściwe i skuteczne leczenie, zapewniając w tym zakresie niezbędną opiekę medyczną zgodnie ze sztuką lekarską. Świerzb jest chorobą dotyczącą ludzi zgromadzonych w skupiskach, niewątpliwie warunki więzienne sprzyjają zakażeniom – zapobieganie jest trudne, niełatwo również ustalić, w jakich okolicznościach doszło do zakażenia; jak wskazano wyżej, aby przypisać odpowiedzialność za doznane niewątpliwie przez powoda cierpienia należałoby jednak jednoznacznie wykazać, że to wskutek określonych zaniedbań ze strony personelu do takiego zakażenia doszło.

Mając powyższe na uwadze, na podstawie art. 417 kc w zw. z art. 448 kc w zw. z art. 24 kc oraz art. 77 ust. 1 Konstytucji RP należało orzec jak w sentencji wyroku, obciążając powoda kosztami procesu na podstawie art. 98 kpc w zw. z § 8 ust. 1 pkt 26 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2015 r. poz. 1804); Sąd Okręgowy nie znalazł żadnych przyczyn, dla których wobec powoda należałoby zastosować dobrodziejstwo art. 102 kpc i nie obciążać go w ogóle kosztami zastępstwa procesowego. Sąd podziela pogląd, wyrażony przez Sąd Apelacyjny we Wrocławiu w sprawie I ACz 961 w postanowieniu z 29 czerwca 2012 r., że podstawy do zastosowania art. 102 kpc należy poszukiwać w konkretnych okolicznościach sprawy, przekonujących o tym, że w danym przypadku obciążenie strony przegranej kosztami procesu na rzecz przeciwnika byłoby niesłuszne. Należą do nich fakty związane z samym procesem, jak i leżące poza nim, które powinny być oceniane pod kątem zasad współżycia społecznego, w świetle których uzasadniona jest ocena, że zachodzi przypadek szczególnie uzasadniony. Sam stan majątkowy strony nie stanowi przy tym okoliczności wyłączenia decydującej o zastosowaniu normy art. 102 kpc. O ile bowiem stan majątkowy może uzasadniać zwolnienie strony od kosztów sądowych w całości lub w części, co wiąże się z zagwarantowaniem jej prawa do sądu, to strona prowadząca proces powinna liczyć się z ewentualnym obowiązkiem pokrycia kosztów obrony strony przeciwnej. Podobnie wypowiedział się Sąd Najwyższy w postanowieniu z 20 kwietnia 2012 r. III CZ 17/12: hipoteza przepisu art. 102 kpc, odwołująca się do występowania "wypadków szczególnie uzasadnionych", pozostawia sądowi orzekającemu swobodę oceny czy fakty związane z przebiegiem procesu, jak i dotyczące sytuacji życiowej strony, stanowią podstawę do nie obciążania jej kosztami procesu.

Prawo do sądu nie oznacza przyzwolenia na konstruowanie dowolnych roszczeń, opartych wyłącznie na subiektywnym przekonaniu powoda. Subiektywne poczucie krzywdy, które niewątpliwie zmotywowało powoda do wytoczenia

powództwa, nie jest więc okolicznością, uzasadniającą odstępianie do reguły, określonej w art. 98 kpc (postanowienie Sądu Najwyższego z 12 października 2011 r. II CZ 78/11). Powód nadużywa prawa do Sądu, inicjując postępowanie sądowe, oparte na subiektywnych przekonaniach i negatywnych emocjach, a nie na faktycznej potrzebie uzyskania ochrony prawnej.

Kolejnym argumentem przeciwko uznaniu, że zachodzi przypadek szczególny z art. 102 kpc jest wysokość dochodzonego roszczenia. Powód domaga się w pozwie kwoty rażąco wygórowanej. Kwoty zadośćuczynienia muszą mieścić się w granicach pewnego rozsądku. W tej sprawie powód także pod tym względem nie zachował żadnych rozsądnych proporcji. Z tego względu Sąd Okręgowy podziela stanowisko Sądu Najwyższego z postanowienia z 05 grudnia 2012 r., że jeżeli strona żąda zadośćuczynienia rażąco wygórowanego, to musi się liczyć, że stopień przegrania przez nią sprawy znajdzie wyraz w orzeczeniu końcowym co do wysokości kosztów procesu.

Z tych wszystkich względów, Sąd orzekł jak w sentencji wyroku, przyznając na rzecz adw. J. P. wynagrodzenie za pomoc prawną świadczoną powodowi z urzędu na podstawie § 14 ust. 1 pkt 26) Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu z dnia 22 października 2015 r. (Dz.U. z 2015 r. poz. 1801) w zw. z § 22 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu z dnia 03 października 2016 r. (Dz.U. z 2016 r. poz. 1714); przytoczone akty prawne zawierają uregulowania dotyczące stawek maksymalnych wynagrodzenia przyznawanego za pomoc prawną świadczoną z urzędu, nie przewidując możliwości podwyższania stawek maksymalnych do ich wielokrotności; nie budzi wątpliwości Sądu, iż zaangażowanie pełnomocnika oraz ilość podjętych czynności procesowych uzasadniają przyznanie wynagrodzenia na poziomie urzędowej stawki maksymalnej.

SSO Radosław Jeznach

Zarządzenie : odpis wyroku wraz z uzasadnieniem doręczyć pełnomocnikowi powoda.